



Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova

Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Serghei Lazo, 40 et.3 of 10, MD-2004, IDNO 1013620006757

E-mail info@aopd.md; +37379222505 www.aopd.md, www.incluziune.md

Data 17.02.2026 Nr. 06

În adresa:

**Comisiei parlamentare pentru cultură,
educație, cercetare, tineret, sport și mass-
media**

În contextul dezbaterilor publice a proiectului Codului Educației, organizat de Comisia pentru cultură, educație, cercetare, tineret, sport și mass-media, Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități (*în continuare AOPD*) își exprimă opinia în vederea incluziunii educaționale a copiilor cu dizabilități.

În urma analizei proiectului, inclusiv, din perspectiva copiilor cu dizabilități, constatăm unele riscuri pentru segregarea copiilor în școli generale, ori servicii care nu vor contribui la dezvoltarea abilităților de trai în comunitate și schimbarea atitudinii sociale prin prisma drepturilor omului.

În acest sens, AOPD vine cu observații critice privind amendamentele propuse la Codul educației

I. Articolul 33.

Articolul 33 se completează cu alineatul (42) cu următorul cuprins: „(42) În instituțiile de învățământ general pot fi organizate grupe cu suport specializat pentru copiii cu dizabilități severe, în vederea asigurării suportului specializat și a flexibilității parcursului educațional, conform reglementarilor elaborate și aprobate de către Ministerul Educației și Cercetării.”

Riscuri ale articolului în versiunea propusă:

1. Risc de segregare internă în cadrul școlii generale. Deși articolul plasează grupele în instituții de învățământ general, există riscul ca acestea să funcționeze ca:
 - structuri separate permanente;
 - clase „paralele” cu interacțiune minimă cu restul elevilor.
2. Lipsa garanțiilor privind caracterul individualizat și temporar. Textul nu precizează:
 - dacă grupa cu suport este o măsură temporară sau poate deveni una permanentă;
 - existența unui plan educațional individualizat cu obiective clare de incluziune;
 - criteriile de evaluare și revizuire periodică a necesității menținerii copilului în grupă.
3. Absența referirii la opinia și participarea copilului. Textul nu face nicio trimitere la:
 - dreptul copilului de a fi ascultat (CDC art. 12);
 - participarea copilului și a părinților la decizia de plasare într-o grupă cu suport;



Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova

Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Serghei Lazo, 40 et.3 of 10, MD-2004, IDNO 1013620006757

E-mail info@aopd.md; +37379222505 www.aopd.md, www.incluziune.md

- mecanisme de luare a deciziilor cu suport pentru copiii cu dizabilități.
- 4. Ambiguitatea noțiunii „dizabilități severe”. Din perspectiva ambelor convenții, utilizarea termenului „dizabilități severe” fără: definiție funcțională; criterii educaționale clare; mecanisme de evaluare centrate pe nevoi, poate duce la:
 - etichetare excesivă;
 - plasare automată în grupe separate;
 - subestimarea capacităților copilului.
- 5. Risc de discreție excesivă a reglementărilor subsecvente. Formularea „conform reglementărilor elaborate și aprobate de MEC”:
 - transferă elementele esențiale (criterii, garanții, drepturi) către acte subordonate;
 - lasă neclar dacă vor fi incluse standarde minime de incluziune, accesibilitate și participare.

Astfel, recomandăm:

Articolul 33 se completează cu alineatul (4²) cu următorul cuprins:

„(4²) În instituțiile de învățământ general pot fi organizate, ca măsură de suport educațional individualizat, grupe cu suport specializat pentru copiii cu dizabilități severe, în scopul asigurării dreptului acestora la educație incluzivă, participare efectivă în comunitatea școlară și flexibilitate a parcursului educațional.

(4³) Organizarea și frecventarea grupelor cu suport specializat se realizează în baza unui plan educațional individualizat, elaborat și revizuit periodic de o echipă multidisciplinară, cu participarea copilului, în funcție de vârsta și capacitatea acestuia, și a părinților sau reprezentanților legali, cu respectarea interesului superior al copilului.

(4⁴) Grupele cu suport specializat nu constituie o formă de segregare și nu exclud participarea copiilor la activitățile educaționale comune ale instituției, măsura fiind aplicată în modul cel mai puțin restrictiv și revizuită periodic, în vederea facilitării incluziunii progresive în clasele obișnuite.

(4⁵) Copiii care frecventează grupele cu suport specializat beneficiază de adaptări rezonabile, măsuri de accesibilitate, suport specializat și, după caz, de mecanisme de luare a deciziilor cu suport, în conformitate cu reglementările aprobate de Ministerul Educației și Cercetării.”

II. Articolul 34.

Modificarea propusa de MEC: Articolul 34 se completează cu alineatul (31) cu următorul cuprins: „ în instituțiile de învățământ special pot fi organizate clase de suport destinate elevilor cu dizabilități severe, absolvenți ai învățământului obligatoriu din aceste institutii, in vederea dezvoltării autonomiei personale. Elevii pot frecventa clasele de suport pe o perioada de cel



Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova

Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Serghei Lazo, 40 et.3 of 10, MD-2004, IDNO 1013620006757

E-mail info@aopd.md; +37379222505 www.aopd.md, www.incluziune.md

mult trei ani consecutivi, m condițiile si conform reglementarilor elaborate si aprobate de către Ministerul Educației si Cercetării.”

Riscuri ale Articolului în varianta propusă:

Deși articolul introdus oferă continuitate educațională pentru tinerii cu dizabilități severe după finalizarea învățământului obligatoriu; recunoaște explicit nevoia de dezvoltare a autonomiei personale, nu doar de instruire academică; creează un cadru legal pentru servicii de suport post-școlarizare, care în prezent sunt fragmentare sau inexistente, aceste beneficii nu elimină însă riscurile semnificative descrise mai jos.

1. Risc de perpetuare a segregării educaționale. Cel mai important risc este consolidarea și legitimarea segregării persoanelor cu dizabilități severe în instituții de învățământ special. Articolul se aplică exclusiv instituțiilor de învățământ special, fără a prevedea alternative în: instituții de învățământ general, centre comunitare, servicii de tranziție spre viața independentă. Se creează un traseu educațional „închis”, în care elevii: intră în sistemul special, absolvă învățământul obligatoriu, rămân încă până la 3 ani în același sistem. În consecință se reduce contactul cu comunitatea, cu mediul educațional și social incluziv, contrar principiului educației incluzive.
2. Posibil conflict cu obligațiile internaționale ale statului. Articolul poate intra în conflict cu Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD), în special: Articolul 24 – Educație, care promovează: educația incluzivă, participarea în comunitate, evitarea segregării pe criteriul dizabilității. Prin lipsa unor garanții clare că: clasele de suport sunt o măsură tranzitorie, și că nu substituie alternative incluzive, există riscul ca aceste clase să devină o formă mascată de instituționalizare educațională.
3. Ambiguitate în definirea scopului și conținutului „dezvoltării autonomiei personale”. Noțiunea de „dezvoltare a autonomiei personale” este nedefinită în lege, ceea ce generează: aplicare neuniformă la nivel național; interpretări restrictive (ex. activități ocupaționale minime, fără impact real); risc de transformare a claselor de suport în: activități de tip „îngrijire”, ocupație pasivă, prelungire informală a școlarizării fără rezultate măsurabile. În consecință lipsa unor standarde clare poate duce la servicii de calitate scăzută, fără impact real asupra autonomiei și vieții independente.
4. Risc de blocare a tranziției spre viața adultă și servicii comunitare. Menținerea tinerilor până la 3 ani suplimentari în instituții educaționale speciale poate avea efecte negative precum: amânarea accesului la:
 - servicii de ocupare asistată,
 - formare profesională adaptată,
 - servicii sociale comunitare;
 - întârzierea recunoașterii statutului de adult cu drepturi depline;
 - dependență prelungită de un sistem educațional care nu este conceput pentru viața adultă.



Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova

Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Serghei Lazo, 40 et.3 of 10, MD-2004, IDNO 1013620006757

E-mail info@aopd.md; +37379222505 www.aopd.md, www.incluziune.md

Drept consecință clasele de suport pot deveni o „zonă tampon” care întârzie integrarea socială reală.

5. Lipsa garanțiilor privind consimțământul și voința persoanei. Textul nu prevede: necesitatea consimțământului informat al elevului (în funcție de capacitate); mecanisme de luare a deciziilor cu suport; rolul persoanei de suport sau al reprezentantului ales. Astfel, există riscul ca înscrierea și menținerea în clasele de suport să fie decisă: exclusiv de instituție, sau de familie, fără a reflecta voința și preferințele reale ale persoanei cu dizabilitate.
6. Risc de utilizare ca soluție „comodă” din perspectiva statului. Din perspectiva politicilor publice, articolul poate: reduce presiunea asupra autorităților de a dezvolta: servicii comunitare, programe de viață independentă, educație și formare incluzivă; direcționa resursele în continuare spre sistemul special, în detrimentul incluziunii.

Deși articolul urmărește un scop legitim – sprijinirea tinerilor cu dizabilități severe după absolvirea învățământului obligatoriu – în forma actuală el comportă riscuri semnificative, în special:

- consolidarea segregării;
- întârzierea tranziției spre viața adultă și comunitate;
- lipsa garanțiilor privind autonomia, voința și alegerea persoanei;
- potențial conflict cu principiile educației incluzive și ale drepturilor omului.

Astfel, recomandăm:

Pentru a reduce riscurile, recomandăm ca Articolul 34 , alineatul (3¹) să includă expres:

1. Caracter tranzitoriu și orientare spre incluziune
 - precizarea că programul are scop de tranziție spre viața independentă și participare comunitară;
 - obligația de a identifica și utiliza opțiuni comunitare/incluzive atunci când sunt disponibile și adecvate.
2. Plan individual și evaluare periodică
 - elaborarea unui plan individual de sprijin și tranziție, revizuit cel puțin semestrial;
 - evaluare multidisciplinară funcțională (nu doar medicală), cu indicatori de progres.
3. Consimțământ informat și decizie cu suport
 - participarea tânărului la decizie;
 - dreptul la persoană de suport/interpret/facilitator;
 - posibilitatea retragerii și a schimbării programului.
4. Standarde minime de conținut și calitate
 - competențe de viață independentă (autonomie personală, mobilitate, comunicare, abilități sociale, auto-advocacy);
 - raportare anuală și mecanisme de monitorizare (inclusiv implicarea organizațiilor persoanelor cu dizabilități).
5. Clarificarea grupului-țintă



Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova

Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Serghei Lazo, 40 et.3 of 10, MD-2004, IDNO 1013620006757

E-mail info@aopd.md; +37379222505 www.aopd.md, www.incluziune.md

- definirea criteriilor pentru „dizabilitate severă” în sens funcțional și educațional, pentru a evita arbitrarul și etichetarea.

Propunere de redacție alternativă a Articolului 34, aliniatul 3:

(3¹) În vederea asigurării tranziției către viața adultă și dezvoltării autonomiei personale, autoritățile competente pot organiza programe de suport post-obligatorii pentru tinerii cu dizabilități care au absolvit învățământul obligatoriu, cu prioritatea soluțiilor comunitare și incluzive.

(3²) Programele prevăzute la alin. (3¹) se realizează în baza unui plan individual de sprijin și tranziție, elaborat cu participarea tânărului și, după caz, cu decizie cu suport, și se revizuiesc periodic.

(3³) Participarea în programele de suport este voluntară, în baza consimțământului informat; tânărul are dreptul la măsuri de accesibilitate și la persoană de suport/interpret, după necesitate.

(3⁴) Durata programelor nu poate depăși 3 ani consecutivi, iar conținutul minim, standardele de calitate, mecanismele de monitorizare și asigurarea accesibilității se stabilesc prin reglementări aprobate de Ministerul Educației și Cercetării.

Având în vedere faptul ca Proiectul Codului Educației are un impact semnificativ asupra activității cadrelor didactice, incluziunii educaționale copiilor cu dizabilități, este important extinderea procesului de consultare cu includerea opiniilor părinților copiilor, copiilor, și cadrelor didactice ale instituțiilor educaționale.

Directoare executivă

Galina CLIMOV